Олена Жадан
к.е.н., головний спеціаліст
відділу обслуговування розпорядників коштів
та інших клієнтів державного бюджету
управління обслуговування розпорядників коштів та інших,
Головне управління Державної казначейської служби України
у Тернопільській області, м. Тернопіль

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ

Сучасні технологічні досягнення стрімко змінюють наше життя. В даний час є досить багато сфер діяльності, в яких впроваджується і застосовується штучний інтелект. Особливої актуальності набуває використання можливостей штучного інтелекту (далі – ШІ) у галузі публічних закупівель. Проте оскільки застосування ШІ є новим інструментом для публічних закупівель, виникає багато питань стосовно його функціональності та напрямків застосування, обрання яких дозволить підвищити ефективність використання публічних коштів.

Дослідження питання впровадження ШІ в різних сферах управління здійснювалося у працях багатьох зарубіжних науковців, зокрема А. Агравала [1], І. Т. Ялталін, Х. Т. Сігурдарсон [2], а також вітчизняних, зокрема О. Піжук [3], О. Карпенко [4] та інших. Однак невирішеною частиною проблематики залишається недостатнє обґрунтування алгоритмів ШІ у сфері публічних закупівель, які можуть полегшити опрацювання великих обсягів інформації та позитивно вплинути на підвищення ефективності закупівель.

Основним призначенням ШІ у публічних закупівлях є економія часу фахівців на виконання трудомістких, але не складних завдань, пов'язаних з аналізом та обробкою інформації. Однак ШІ успішно працює лише за умови наявності чітко вибудуваних закупівельних функцій та налагоджених процесів.

На період воєнного стану замовники здійснюють публічні закупівлі з урахуванням Особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі» [5], на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування [6], нормами яких передбачено планування закупівель, підготовка тендерної документації (технічні характеристики товару, формування очікуваної вартості, вимоги до учасників та інше), оголошення та проведення закупівель. ШІ можна задіяти на кожному з цих етапів.

ШІ активно використовується електронними закупівельними майданчиками, серед яких: E-Tender, Smarttender, Zakupivli.pro та інші. Переваги ШІ для фахівців у сфері публічних закупівель під час виконання основних завдань, що стосуються підготовки та проведення процедур закупівель, полягають, перш за все, в економії часу, наприклад:

– формування очікуваної вартості, яке фахівцю займає від 2 днів, ШІ може виконати за 45 хвилин;

– перевірка документів постачальника фахівець в середньому виконує від 3-х годин, натомість ШІ – 10 хвилин;

– нівелюються ризики 99% помилок через неуважність фахівців під час аналізу документації учасників закупівель.

Застосування ШІ на електронному закупівельному майданчику E-Tender передбачає наступні функції:

– зіставлення довідника товарів і послуг з універсальним довідником товарів і послуг, який використовується на закупівельній платформі e-Tender;

– автоматична перевірка фінансової звітності, сертифікатів, статутних документів;

– перевірка великого обсягу документів, різних форматів файлів, аналіз архівів та таблиць;

– швидкий розрахунок на основі даних з договорів замовників в електронній системі публічних закупівель або актуальних цін постачальників в електронному каталозі товарів [7].

На електронному закупівельному майданчику Smarttender основними функція ШІ є наступні:

– автоматичне опрацювання вимог замовників;

– пошук вимог та прихованих умов у тендерній документації;

– формування переліку необхідних документів та завантаження файлів до кожної вимоги замовника закупівель [8].

На електронному закупівельному майданчику Zakupivli.pro ШІ використовується здебільшого як порадник для замовників закупівель. ШІ-помічник може допомогти в наступному:

– орієнтуватися в інтерфейсі електронного майданчика, зокрема, як зареєструватися, подати пропозицію, знайти потрібну закупівлю чи перевірити її статус;

– пояснити які документи необхідно долучити під час оголошення закупівлі, які документи потрібні;

– розтлумачити норми законодавства;

– підготувати шаблони документів для проведення закупівлі;

– підготувати лист, довідку чи скаргу до органу оскарження закупівель [9].

Як видно із описаних функцій, ШІ може стати надійним помічником для фахівців із закупівель, оскільки його залучення дозволяє значно скоротити час на технічні завдання та зосередитися на інших завданнях, які потребують інтелекту та логіки людини. Однак важливо пам'ятати, що ШІ – це лише інструмент і повністю він не замінить людину, а інформацію, отриману за допомогою ШІ, важливо перевіряти щоб переконатися у її достовірності.

Водночас важливими є подальші дослідження у цьому напрямку з метою виявлення перспектив для інтеграції ШІ у сферу публічних закупівель та

зменшення трудомісткості праці фахівців, що відповідають за здійснення закупівель.

Список використаних джерел:

1. Agrawal A. The Economics of artifiical Intelligence. McKinsey, 2018. URL: https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-analytics/our-insights/the-economics-of-artificial-intelligence
2. Hjaltalin I. T., Sigurdarson H. T. The strategic use of AI in the public sector: A public values analysis of national AI strategies. *Government Information Quarterly*. 2024. Vol. 41(1). URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/ S0740624X24000066
3. Піжук О. І. Штучний інтелект як один із ключових драйверів цифрової трансформації економіки. *Економіка управління та адміністрування*. 2019. № 3 (89). С. 41-46.
4. Карпенко О., Карпенко Ю., Герман Д. Штучний інтелект як інструмент зниження корупційних ризиків у сфері публічних закупівель. *Аспекти публічного управління*. 2023. № 11 (2). С. 129-135.
5. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text.
6. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 р. № 1178. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF/ed20251101#Text.
7. Час діяти: AI у закупівлях як новий стандарт реальності. URL: https://e-tender.ua/news/chas-diyati-ai-u-zakupivlyah-yak-novij-standart-realnosti-1941.
8. SmartCheck AI – інструмент для швидкої та ефективної участі в публічних закупівлях. URL: https://www.smarttender-ai.biz/.
9. Інструкція користувача: AI-помічник Закупайко. URL: https://blog.zakupivli.pro/instrukcziya-korystuvacha-ai-pomichnyk-zakupajko/.